

Šanec v Höllu in kurucki obrambni zid pri Sv. Ani v Aigen

Obrambne utrdbe v jugovzhodni Štajerski v času kuruckih vojn so vključevale med drugim tudi tako imenovani »Šanec v Höllu« pri Sv. Ani v Aigen in južno od tega potekajoči odsek kuruckega zidu vzdolž štajerske meje do Radgone. Te utrdbe so nastale od zgodnjega 17. do začetka 18. stoletja, ko so območju večkrat grozili uporniki, in so Habsburžani vzpostavili obrambo pred Kuruci.

Med 17. in zgodnjim 18. stoletjem je bila meja jugovzhodne Štajerske nenehno izpostavljena vpadam. Najprej so prihajali Osmani, kasneje pa Kuruci – madžarski uporniki, ki so se uprli habsburški oblasti. Kuruci so bili pobegli protestantski nižji plemiči, obubožani meščani in dezerterji iz cesarske vojske. Vodil jih je med drugim tudi sedmoograjski knez Franc II. Rákóczi.

Najhujši napad na to območje se je zgodil 10. avgusta 1706. Kuruci so tedaj požgali vsa naselja okoli Sv. Ane, uničili kapelo in pregnali prebivalstvo. Današnja župnijska cerkev Sv. Ane je bila ponovno zgrajena leta 1712 in posvečena leta 1717.

Da bi zaščitili Štajersko pred nadaljnjimi napadi, so Habsburžani vzdolž meje zgradili vrsto obrambnih utrdb. Ena od teh linij je bil tako imenovani kurucki zid, ki se je raztezal več kilometrov ob rečici Kutschenitza, od Radgone čez Haseldorf, Goritz in Gruisla do Sv.

Ane v Aigen. Dolžina zidu se je spreminjala glede na teren in znašala med 10 in 20 kilometrov v obravnavanem območju.

Glavni element obrambne črte so bili zemeljski nasipi iz nabite ilovice, visoki med 1,5 in 2,5 metra, ki so služili kot prsobrani za branilce.

Pred njimi so potekali približno 2 metra globoki in 4 do 5 metrov široki jarki, ki so oteževali napredovanje sovražnih enot.

Na vrhu nasipov so bile postavljene lesene palisade ali prepleti iz vej, ki so varovali pred streljanjem in oteževali prodor.

V rednih razmakih so bili zgrajeni leseni stražni stolpi, imenovani čartake. Ti so služili opazovanju in komunikaciji. Stolpi so stali na vidni razdalji drug od drugega, kar je omogočalo uporabo dimnih ali svetlobnih signalov za opozarjanje na premike sovražnika.

Sistem so dopolnjevale manjše utrdbe ali predstraže, imenovane šaneci. Šanec v »Höllu« pri Aignu je bil ena izmed njih in je stal na strateško pomembni točki.

Ime »Höll« se nanaša na dolinsko kotlino južno od Sv. Ane, ki so jo poimenovali tako zaradi njene nizke lege in soteskastega značaja. Tam so zgradili zemeljski šanec, opremljen s čartako. Služil je kot napredni stražni položaj in sistem za opozarjanje naselij ob pobočju Sv. Ane. Od tam je bilo mogoče nadzorovati rečico Kutschenitza in potek meje do Radgone.

Šanec v Höllu je bil del goste mreže opazovalnih postojank, ki je lahko v primeru nevarnosti hitro zaprosila za okrepitev. Arheološke najdbe iz 20. stoletja potrjujejo ostanke zidu ter keramične in lesene predmete, ki pričajo o trajni uporabi.

Lega teh utrdb je bila izjemno pomembna. Krajina jugovzhodne Štajerske je rahlo hribovita in je bila v 18. stoletju skoraj brez gozdov. Dobra preglednost je omogočala zgodnje zaznavanje premikov enot. Kuruci so pogosto uporabljali naravne doline rek za prikrito gibanje. Kurucki zid vzdolž Kutschenitze je to pot učinkovito zaprl.

Čartake in nasipi so za manjše tolpe predstavljali skoraj nepremostljivo oviro. Le večje enote, kot ob napadu leta 1706, so lahko prebile to linijo. A tudi v takih primerih cilj utrdb ni bil nujno popolna obramba, temveč opozorilo okoliškim naseljem, da bi se prebivalci lahko pravočasno umaknili.

Po koncu kuruckih uporov so zid postopoma opustili. Mnogi deli so propadli ali so jih preoblikovali v kmetijske površine. Kljub temu so se ohranile posamezne zemeljske strukture in krajevna imena, kot so »Schanze«, »Wacht« ali »Tschartakenweg«. V okolici Burgaua je bila čartaka rekonstruirana v izvirni obliki in ponuja vpogled v takratno gradnjo.

Muzej v starem orožarniškem skladišču v Radgoni ter Univerzalni muzej Joanneum v Gradcu se v svojih razstavah prav tako posvečata tej tematiki. Zgodovinski zemljevidi in makete omogočajo dobro razumevanje tedanjih razmer.

Zgodovina kuruckega zidu je pomemben del regionalnega spomina. Pohodniške poti, učne steze in krajevne kronike obravnavajo to temo. Občina Sv. Ana v Aignu se spominja uničenja iz leta 1706 in tudi ponovne izgradnje ter odpornosti prebivalcev.

Zid danes skoraj ni več viden, vendar njegova zgodovina živi naprej v topografiji, starih zemljevidih in poimenovanjih zemljišč ter v krajevnem spominu.